

Successiewet. Fictieve verkrijging; levensverzekering en derdenbeding. Premiesplitsing

18 juli 2008/nr. CPP2008/1425M
Belastingdienst/Centrum voor proces-
en productontwikkeling, Sector brieven
& beleidsbesluiten

De Staatssecretaris van Financiën heeft het volgende besloten.

Dit besluit behandelt het beleid over fictieve verkrijgingen. Het besluit van 13 februari 2007, nr. CPP2007/130M is samengevoegd met de besluiten van 20 december 2000, nr. CPP2000/3073M (opgenomen in onderdeel 12) en 13 mei 2003, nr. CPP2003/1096M, onderdeel 2 (opgenomen in onderdeel 13). Enkele onderdelen zijn redactioneel aangepast. Hiermee is geen inhoudelijke beleidswijziging beoogd.

1. Gebruikte afkortingen

SW Successiewet 1956

1.1. Algemeen

Verkrijgingen krachtens levensverzekering of derdenbeding ten gevolge van of na het overlijden van een persoon gelden niet als erfrechtelijke verkrijgingen. Verkrijgingen krachtens levensverzekering of derdenbeding zijn materieel gezien wel gelijk te stellen aan erfrechtelijke verkrijgingen. Daarom worden deze verkrijgingen als fictieve erfrechtelijke verkrijgingen in de heffing van successierecht betrokken (artikel 13 van de SW). Een uitzondering geldt voor die verkrijgingen waarvoor niets is onttrokken aan het vermogen van de erflater. Dit besluit bevat het beleid over de toepassing van de artikelen 13 en 23 van de SW.

2. Onttrokken aan het vermogen. Premiesplitsing

Hierna is aangegeven wanneer er bij overlijdensuitkeringen krachtens een overeenkomst van levensverzekering iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene. Daarbij is in het bijzonder aandacht besteed aan situaties waarin met betrekking tot de verzekeringsovereenkomst een 'premiesplitsing' wordt overeengekomen. Premiesplitsing komt voor bij gemengde verzekeringen. Bij een gemengde verzekering komt het kapitaal tot uitkering bij in leven zijn van de verzekerde(n) op een bepaald tijdstip, of bij overlijden van (één van) de verzekerde(n) vóór dat tijdstip. De premie kan dan gesplitst worden in een gedeelte voor de uitkering bij leven en een gedeelte voor de uitkering bij overlijden.

Voor artikel 13 van de SW is van belang of door premiesplitsing voor de overlijdensuitkering iets is onttrokken aan het vermogen van de verzekerde (de overledene). Uit de wetsgeschiedenis en uit de jurisprudentie blijkt echter niet of premiesplitsing gevolgen heeft voor artikel 13 van de SW.

Voor de toepassing van artikel 13 van de SW ken ik wel betekenis toe aan een premiesplitsing. Omwille van de rechtszekerheid beschrijf ik hierna onder welke voorwaarden bij een premiesplitsing geldt dat voor de uitkering bij overlijden niets is onttrokken aan het vermogen van de overledene.

Rapport van Verbond van Verzekeraars over premiesplitsing in verband met successierecht

Naar aanleiding van het oude premiesplitsingsbesluit heeft het Verbond van Verzekeraars een rapport opgesteld over premiesplitsing voor het successierecht. Over de inhoud van dit rapport ('Premiesplitsing i.v.m. successierecht' d.d. 24 juni 1999) is overleg gevoerd met de Belastingdienst. Het rapport bevat naast methoden voor premiesplitsing ook een aantal meer juridische onderwerpen die eveneens betrekking hebben op de premiesplitsing voor het successierecht.

Het rapport kan worden opgevraagd bij het Verbond van Verzekeraars, Informatiecentrum van het Verbond van Verzekeraars, Postbus 93450, 2509 AL Den Haag, tel. 070-3338777.

De inhoud van het rapport kan worden gevolgd, ook voor zover dat niet direct betrekking heeft op de actuële premiesplitsing. De nog geldende toezeggingen en goedkeuringen uit het rapport zijn overgenomen in dit besluit.

2.1. Belangrijke elementen

Voor de beantwoording van de vraag of er iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene is een aantal factoren van belang. De volgende elementen worden hierna behandeld:

- de verschuldigdheid en de betaling van de premie (onderdelen 2.2 tot en met 2.4);
- het huwelijksgoederenregime of het samenlevingscontract van de overledene tijdens diens leven (onderdeel 2.5);
- het tijdstip van beoordeling (onderdeel 2.6);
- de overdracht en toescheiding van lopende polissen (onderdeel 2.7);
- de samenhang tussen polissen (onderdeel 2.8).

2.2. Verschuldigdheid

Of voor een verzekeringsuitkering iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene, is onder meer afhankelijk van de vraag door wie de verzekeringspremie aan de verzekeraar verschuldigd was. Volgens vaste jurisprudentie wordt daarvoor aangesloten bij de verschuldigdheid van de premie, en niet bij de betaling. Het arrest van de Hoge Raad van 17 februari 1954, BNB 1954/140, geldt volgens latere uitspraken van gerechtshoven nog steeds als leidraad.

Met verschuldigdheid van premie wordt in dit kader bedoeld verschuldigdheid aan de verzekeraar. De verschuldigdheid moet zijn overeengekomen tussen de verzekeraar en degene die premie verschuldigd is (hierna: de premieplichtige). Indien er twee of meer premieplichtigen zijn, blijkt de verschuldigdheid van premie door elk van die premieplichtigen uit:

- een door alle premieplichtigen ondertekend en gedagtekend aanvraagformulier, én
- de polis of een bij de polis behorend clauseblad.

Een gesplitste premie, houdt niet automatisch in dat er ook premieverschuldigdheid door meer dan één persoon bestaat. Een afspraak over premieverschuldigdheid waarbij de verzekeraar of een premieplichtige geen partij is, mist in dit verband fiscale betekenis. Een eenzijdige verklaring van een verzekeraar of een andere persoon (bijvoorbeeld de begunstigde) dat premie is verschuldigd, is bijvoorbeeld niet voldoende.

2.2.1. Premie-incasso door meerdere premieplichtigen

Uitgangspunt is dat duidelijk is dat welke premie voor rekening van welke persoon komt. Afzonderlijke incasso is voor de meeste verzekeraars niet uitvoerbaar gebleken. Uit praktische overwegingen kan bij meerdere premieplichtigen de verzekeraar volstaan met één incasso. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De aanvraag bevat de volgende verklaringen:
 - Alle premieplichtigen die zijn betrokken bij dezelfde verzekeringsovereenkomst gaan ermee akkoord dat door hen verschuldigde premie wordt geïncasseerd bij de (eerste) verzekeringnemer
 - De premieplichtige voor het overlijdensdeel verzoekt de verzekeraar zich voor de incasso van de door hem verschuldigde premie te richten tot de

(eerste) verzekeringnemer. De (eerste) verzekeringnemer verklaart zich akkoord met deze wijze van incasso – Na elke mutatie van de verzekeringsovereenkomst worden de verklaringen opnieuw door de premieplichtigen afgelegd en door de betrokkenen akkoord bevonden.

Voor verzekeringen die zijn afgesloten voor 1 juli 2000 heeft de wijze van premie-incasso geen gevolgen voor de premiesplitsing.

2.3. *Betaling*

Wie feitelijk betaalt, is in dit verband niet van belang. Betaling van premie door een ander dan degene die de premie aan de verzekeraar is verschuldigd, betekent op zich niet dat daardoor voor de uitkering iets onttrokken is aan het vermogen van de betaler. Betaling houdt in dit geval niet meer in dan een schenking aan de premieplichtige dan wel betaling in diens plaats. De betaler krijgt hierdoor een vordering wegens onverschuldigde betaling op de premieplichtige.

2.4. *Premie verschuldigd door de overledene, diens echtgenoot of partner of door een ander*

Als de premie of een gedeelte daarvan op enig moment verschuldigd is geweest door de overledene (de verzekerde), dan is voor de overlijdensuitkering normaliter iets aan het vermogen van de overledene onttrokken. De verschuldigdheid van één premiebetaling is hiervoor al voldoende.

Als de premie niet door de overledene, maar door een ander was verschuldigd, dan is voor de overlijdensuitkering in beginsel niets aan het vermogen van de overledene onttrokken.

2.5. *Huwelijksgoederenregime of samenlevingscontract*

Premie die is verschuldigd door de echtgenoot of partner kan door het huwelijksgoederenregime of het samenlevingscontract geheel of gedeeltelijk ten laste van het vermogen van de overledene komen. Bij een dergelijk huwelijksgoederenregime of samenlevingscontract mist het regelen van de verschuldigdheid van de premie dan ook betekenis voor de toepassing van artikel 13 van de SW. Er wordt dan wel gezegd dat het huwelijksgoederenregime of het samenlevingscontract 'de constructie niet kan dragen'.

2.5.1. *Algehele gemeenschap van goederen*

Als de overledene (de verzekerde) en de premieplichtige met elkaar in algehele gemeenschap van goederen waren gehuwd dan is tijdens de huwelijksperiode verschuldigde premie voor de helft aan het vermogen van de overledene onttrokken.

2.5.2. *Huwelijksvoorwaarden*

Bij huwelijksvoorwaarden wordt aan de hand van die voorwaarden beoordeeld of de tijdens de huwelijksperiode verschuldigde premie (gedeeltelijk) ten laste van het vermogen van de overledene is gekomen.

2.5.3. *Buiten elke gemeenschap van goederen gehuwd*

Bij een huwelijk buiten elke gemeenschap van goederen waarbij de premie was verschuldigd door de echtgenoot van de overledene is voor de overlijdensuitkering in beginsel niets onttrokken aan het vermogen van de overledene. Dit kan anders zijn indien de huwelijksvoorwaarden een verrekenbeding bevatten.

2.5.4. *Verrekenbeding*

Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het beding dat bij overlijden van een van de echtgenoten verrekend zal worden alsof zij in algehele gemeenschap van goederen waren gehuwd. Bij een dergelijk beding wordt een bedrag ter grootte van de helft van de tijdens de huwelijksperiode betaalde premie geacht te zijn onttrokken aan het vermogen van de overledene.

2.5.5. *Beperkte gemeenschap van goederen*

Bij een beperkte gemeenschap van goederen zal aan de hand van de huwelijksvoorwaarden vastgesteld moeten worden of de premie ten laste is gekomen van het gemeenschappelijke vermogen of ten laste van het privé-vermogen van de echtgenoot van de overledene. Bij een gemeenschap van vruchten en inkomsten wordt ervan uitgegaan dat de premie – indien niet anders is bepaald – als een huishoudschuld ten laste komt van het gemeenschappelijke vermogen. De helft van de premie is dan onttrokken aan het vermogen van de overledene.

2.5.6. *Samenlevingscontract*

Als de overledene en de premieplichtige ongehuwd samenwoonden met een samenlevingscontract dan geldt het volgende. Aan de hand van het samenlevingscontract wordt beoordeeld of door de partner van de overledene verschuldigde premie een privé-schuld van die partner was of een gemeenschappelijke schuld van de partners. Als de premie een gemeenschappelijke schuld was dan is de helft van de premie die tijdens de samenlevingsperiode was verschuldigd, onttrokken aan het vermogen van de overledene.

2.6. *Beoordeling op tijdstip van overlijden*

Voor de beoordeling van de vraag of voor een verzekeringsuitkering iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene is de situatie op het tijdstip van overlijden beslissend.

Ook als de overledene tijdens zijn leven voor de verzekeringsuitkering premie verschuldigd is geweest, houdt dat dus niet altijd automatisch in dat er voor de uitkering iets aan zijn vermogen is onttrokken. Het omgekeerde kan overigens ook het geval zijn.

2.7. *Overdracht en toescheiding lopende polis*

Ook als de overledene wel premie was verschuldigd, kan er uiteindelijk niets blijken te zijn onttrokken. Dit geldt bijvoorbeeld in de volgende gevallen.

- De overledene heeft de rechten op de polis tijdens zijn leven overgedragen aan een ander, bijvoorbeeld de begunstigde (veelal de echtgenoot of partner).
- De rechten op de polis zijn bij wijziging van het huwelijksgoederenregime of echtscheiding toegescheiden aan de (gewezen) echtgenoot.

In onderdeel 5 wordt nader ingegaan op de vraag wanneer er in dergelijke situaties vanuit gegaan mag worden dat er niets is onttrokken aan het vermogen van de overledene.

2.8. *Samenhang afzonderlijk afgesloten verzekeringen*

Samenhangende verzekeringen die op afzonderlijke polissen zijn afgesloten worden in hun onderlinge samenhang beoordeeld. Zo kan de samenhang met een andere, door de overledene afgesloten, verzekering zodanig zijn dat er voor de uitkering toch iets aan diens vermogen is onttrokken. Er kan sprake zijn van samenhang tussen verzekeringen indien bepaalde componenten van de verzekeringen, zoals looptijd en premies, op elkaar zijn afgestemd.

Een premieoordeel in verband met de onderlinge samenhang tussen afzonderlijke polissen wordt naar evenredigheid aan de verschillende verzekeringen toegerekend. Zie ook hiervoor de systematiek die is aangegeven in onderdeel 4.3.

3. *De overlijdensverzekering op één of meerdere levens*

De overlijdensverzekering op één leven is de verzekering op het leven van de verzekerde die tot uitkering komt bij overlijden van de verzekerde. Bij een overlijdensuitkering op één leven zal de premie door één persoon zijn verschuldigd. Het is dan meestal geen probleem om te beoordelen of er iets is onttrokken aan het vermogen van de erflater. Ik verwijs hiervoor naar de onderdelen 2 en 5. Bij een overlijdensverzekering op twee levens en een gemengde verzekering is de beoordeling veelal lastiger. Van belang daarbij is of sprake is van premiesplitsing.

4. *Premiesplitsing*

Bij een overlijdensuitkering op één leven zal de premie door één persoon zijn verschuldigd. Premiesplitsing zal

hierbij niet aan de orde zijn. Als bij andere verzekeringen de volledige premie door één persoon verschuldigd is, geldt in principe hetzelfde. Bij bepaalde levensverzekeringsvormen is het niet ongebruikelijk dat met de verzekeraar een 'premiesplitsing' wordt overeengekomen. Omwille van de rechtszekerheid vermeld ik hierna onder welke voorwaarden bij een premiesplitsing niets is onttrokken aan het vermogen van de overledene.

4.1. Verzekeringsvormen

Hierna wordt met betrekking tot de volgende verzekeringsvormen, aangegeven onder welke voorwaarden een premiesplitsing tot gevolg kan hebben dat er voor van de uitkering bij overlijden niets is onttrokken aan het vermogen van de overledene:

- de overlijdensverzekering op twee levens;
- de gemengde verzekering op één leven; en
- de gemengde verzekering op twee levens.

4.1.1. De overlijdensverzekering op twee levens

Een overlijdensverzekering op twee levens is de verzekering op de levens van twee verzekerden die tot uitkering komt bij het eerste overlijden van een van beide verzekerden.

Een premiesplitsing houdt in dat de premie wordt gesplitst in:

- een gedeelte voor de uitkering bij het overlijden van de ene verzekerde als eerste; en
- een gedeelte voor de uitkering bij het overlijden van de andere verzekerde als eerste.

4.1.2. De gemengde verzekering op één leven

Een gemengde verzekering op één leven is de verzekering op het leven van de verzekerde die tot uitkering komt op:

- de einddatum van de verzekering indien de verzekerde in leven is; of
- bij overlijden van de verzekerde vóór de einddatum.

De verschuldigdheid van de premie is alleen afhankelijk van het leven van de verzekerde. De premieplicht stopt niet bij het overlijden van de premieplichtige. Bij overlijden van de premieplichtige gaat de premieplicht over op de erfgenamen van de premieplichtige. Een premiesplitsing houdt in dat de premie wordt gesplitst in:

- een gedeelte voor de uitkering bij leven, en
- een gedeelte voor de uitkering bij overlijden.

4.1.3. De gemengde verzekering op twee levens

Een gemengde verzekering op twee levens is de verzekering op de levens van twee verzekerden die tot uitkering komt op:

- de einddatum van de verzekering indien beide verzekerden in leven zijn; of
- bij het eerste overlijden van een van beide verzekerden vóór de einddatum.

Een premiesplitsing houdt in dat de premie wordt gesplitst in:

- een gedeelte voor de uitkering bij leven van beide verzekerden;
- een gedeelte voor de uitkering bij het overlijden van de ene verzekerde als eerste; en
- een gedeelte voor de uitkering bij het overlijden van de andere verzekerde als eerste.

4.2. Geen premiesplitsing

Als voor de verzekeringen de volledige premie door één persoon was verschuldigd dan is geen premiesplitsing overeengekomen. Voor de beoordeling of voor de uitkering bij overlijden iets aan het vermogen van de overledene is onttrokken, geldt dezelfde beoordeling als bij een overlijdensverzekering op één leven.

4.3. Voorwaarden bij premiesplitsing

Bij premiesplitsing is voor de uitkering bij overlijden niets onttrokken aan het vermogen van de overledene als is voldaan aan de hierna opgenomen voorwaarden. Hierbij geldt uiteraard steeds dat samenhangende verzekeringen die niet als één verzekering op één polis worden afgesloten, maar als meerdere afzonderlijke verzekeringen op meerdere polissen (eventueel met een verbodingsclausule) in hun onderlinge verband worden bekeken.

Voorwaarde 1. Verschuldigdheid van de premie

Het gedeelte van de premie voor de uitkering bij overlijden was verschuldigd door een ander dan de overledene. Niet voldoende is dat het vorenbedoelde gedeelte van de premie door een ander betaald werd. Niet de betaling, maar de verschuldigdheid is beslissend. Zie in dit verband ook de onderdelen 2.2 en 2.3.

Voorwaarde 2. Overeenkomst met verzekeraar

De splitsing van de premie is door de premieplichtigen overeengekomen met de verzekeraar. De verschuldigdheid aan de verzekeraar van de premiegedeelten door de verschillende premieplichtigen blijkt uit de polis of een bij de polis behorend clausuleblad én een door alle premieplichtigen ondertekend en gedagtekend aanvraagformulier. Een premiesplitsing die niet met de verzekeraar werd overeengekomen heeft in dit verband dus geen fiscale betekenis.

Voorwaarde 3. Huwelijksgoederenregime/samenlevingscontract

Het gedeelte van de premie voor de uitkering bij overlijden mag op grond van het huwelijksgoederenregime of het samenlevingscontract niet toch ten laste van het vermogen van de verzekerde zijn gekomen. Zie in dit verband onderdeel 2.5 van dit besluit.

Voorwaarde 4. Overdracht, toescheiding en wijziging lopende polis

Voor de beoordeling of iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene is het tijdstip van overlijden beslissend. Bij de beoordeling zijn mede van belang de uitgangspunten voor beoordelingstijdstip en overdracht, toescheiding en wijziging van een lopende polis. Zie de onderdelen 2.6, 2.7 en 5 van dit besluit.

Voorwaarde 5. Wijze van premiesplitsing

De wijze van premiesplitsing is afhankelijk van het type verzekering. Per type verzekering gelden de volgende uitgangspunten.

A. De overlijdensverzekering op twee levens

Het gedeelte van de premie voor de uitkering bij overlijden van de ene verzekerde en het gedeelte voor de uitkering bij overlijden van de andere verzekerde zijn ten minste gelijk aan de aandelen van die overlijdensgedeelten in de verschuldigde premie naar verhouding van de zuiver actuariële premiebestanddelen voor de uitkeringen op elk leven afzonderlijk.

B. De gemengde verzekering op één leven

Het gedeelte van de premie voor de uitkering bij overlijden is ten minste gelijk aan het aandeel van het overlijdensgedeelte in de verschuldigde premie naar verhouding van de zuiver actuariële premiebestanddelen voor de afzonderlijke uitkeringen bij leven en overlijden.

C. De gemengde verzekering op twee levens

Het gedeelte van de premie voor de uitkering bij overlijden van de ene verzekerde en het gedeelte voor de uitkering bij overlijden van de andere verzekerde zijn ten minste gelijk aan de aandelen van die overlijdensgedeelten in de verschuldigde premie naar verhouding van de zuiver actuariële premiebestanddelen voor de uitkeringen bij leven en die bij overlijden op elk leven afzonderlijk.

D. Andere verzekeringen

De hiervóór genoemde voorwaarden 1 tot en met 4 gelden voor alle verzekeringen (zowel euro- als beleggingsverzekeringen), waarbij premiesplitsing is overeengekomen. De wijze waarop de premie gesplitst moet worden zal voor iedere specifieke verzekeringsvorm aan de hand van de inhoud van de verzeke-

ringsovereenkomst bepaald moeten worden. Uitgangspunt is hierbij steeds dat de premiecomponenten naar evenredigheid worden toegerekend aan de zuiver actuariële premiebestanddelen voor de verschillende uitkeringen.

Voorwaarde 6. Hoogte overlijdensuitkering

Voor de premiebestanddelen die betrekking hebben op de afzonderlijke uitkering(en) bij overlijden wordt steeds uitgegaan van de premie voor het volledige bedrag van de uitkering. Een premie die slechts betrekking heeft op het zogenaamde risicokapitaal is dus niet voldoende.

Voorwaarde 7. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Als een premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is overeengekomen, is de 'verschuldigde premie' de premie inclusief de premieopslag voor de premievrijstelling.

Voorwaarde 8. Winstdeling

Bij een recht op winst- of overrentedeling of iets vergelijkbaars, wordt dit recht afzonderlijk berekend voor de afzonderlijke delen van de overeenkomst. Er mag dus geen sprake zijn van winstoverheveling vanuit het levendeel naar het overlijdensdeel.

Voorwaarde 9. Toepassing premiesplitsing na premieverhoging

Bij verhoging van de verzekerde kapitalen stelt de verzekeraar ook voor deze verhoging de zuiver actuariële premies vast voor elk van de afzonderlijke delen van de overeenkomst. Na deze premieverhoging mag de totale premie gesplitst worden in verhouding tot de som van de actuariële premies voor de afzonderlijke delen. Er hoeft derhalve bij de toerekening van de totale premie geen afzonderlijke berekening van de premiesplitsing te worden bijgehouden voor elke verhoging van de premie.

5. Overdracht, toescheiding van een lopende polis en premiesplitsing tijdens de looptijd

Rechten op de polis kunnen worden overgedragen aan een derde of aan de echtgenoot of de partner. Ook kunnen rechten op de polis worden toegewezen of toegescheiden aan de (gewezen) echtgenoot (bijvoorbeeld bij wijziging van het huwelijksgoederenregime of bij echtscheiding).

5.1. Overdracht en toescheiding van een lopende polis

Voor de overlijdensuitkering is er dan niets aan het vermogens van de overledene onttrokken als is voldaan aan de volgende voorwaarden.

– De rechten op de polis worden overgedragen of toegescheiden tegen de waar-

de in het economische verkeer van de lopende polis.

– De verkrijger is vanaf het tijdstip van de overdracht of toescheiding van de overdracht of toescheiding aan de echtgenoot of partner zal het huwelijksgoederenregime of het samenlevingscontract 'de constructie moeten kunnen dragen'. Zie in dit verband onderdeel 2.5.

5.2. Premiesplitsing tijdens looptijd verzekering

Het kan voorkomen dat echtgenoten of partners pas tijdens de looptijd van de verzekering overgaan tot premiesplitsing. In dat geval zal verrekening moeten plaatsvinden om te kunnen bereiken dat bij overlijden niets is onttrokken aan het vermogen van de overledene (de verzekerde). Er is voor de overlijdensuitkering niets aan het vermogen van de overledene onttrokken indien is voldaan aan de volgende voorwaarden.

– De echtgenoot of partner van de verzekerde vergoedt aan de verzekerde de waarde in het economische verkeer van de overlijdenscomponent die de lopende polis heeft op het tijdstip van de premiesplitsing.

– Vanaf het tijdstip van premiesplitsing wordt voldaan aan de voorwaarden van onderdeel 4.

5.3. Gemengde verzekeringen

Bij overdracht of toescheiding van een gemengde verzekering mag voor de waarde in het economische verkeer van de lopende polis worden uitgegaan van de waarde die kan worden toegerekend aan de overlijdenscomponent van de verzekering. Ik merk op dat deze waardebepaling alleen betrekking heeft op de toepassing van artikel 13 van de SW. Als voor een gemengde verzekering slechts de overlijdenscomponent wordt vergoed, kan heffing van schenkingsrecht aan de orde komen ten aanzien van de levencomponent.

5.4. Waarde in het economische verkeer

De waarde in het economische verkeer van een lopende polis zal, voor zover het een overlijdensverzekering betreft, doorgaans gesteld kunnen worden op de reservewaarde van die overlijdensverzekering. Deze kan bepaald worden op de contante waarde (koopsom) van het verschil in premie van de oorspronkelijke verzekering en de premie die in dat geval voor een nieuwe verzekering met hetzelfde kapitaal bij overlijden met eenzelfde resterende looptijd verschuldigd zou zijn.

Bij de vaststelling van de waarde zal in ieder geval rekening moeten worden gehouden met alle feiten en omstandigheden (met name de gezondheidstoestand van de verzekerde) die van belang zijn bij het afsluiten van een nieuwe verzekering. De waarde van een polis kan door bepaalde omstandigheden beduidend hoger zijn dan de reserve-

waarde welke die polis onder normale omstandigheden zou hebben. Zo zal de waarde van een polis die wordt overgedragen of toegescheiden op een moment dat de gezondheidstoestand van de verzekerde slecht is, aanzienlijk boven de normale reservewaarde van de polis kunnen liggen. Bij de overdracht of toescheiding in het zicht van overlijden van de verzekerde zal de waarde dicht aanliggen tegen het bedrag van de uitkering bij overlijden.

Bij de bepaling van de waarde in het economische verkeer speelt ook de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid een rol. Voor reeds (gedeeltelijk) premievrije verzekeringen zal bij de waardeberekening met deze premievrijstelling rekening gehouden moeten worden.

6. Regeling voor lopende polissen

Bij een lopende polis met een premiesplitsing die niet voldoet aan de voorwaarden, zal de overlijdensuitkering in de heffing van successierecht worden betrokken.

6.1. Goedkeuring. Overgangsregeling

Ik keur met toepassing van artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (de hardheidsclausule) goed dat polissen die zijn gewijzigd vóór 1 juli 2000, voor de heffing van het successierecht worden beoordeeld aan de hand van de toen gewijzigde polisvoorwaarden. Een gedagtekend aanvraagformulier dat door alle premieplichtigen is ondertekend is in dit kader niet vereist. Voor de beoordeling van de vraag of voor de overlijdensuitkering iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene geldt de premiesplitsing zoals deze geldt na de wijziging. Verrekening van premie is in dit geval niet nodig. De goedkeuring geldt voor de volgende gevallen.

6.2. Premieverschuldigheid was niet goed geregeld

Dit betreft de volgende situatie. Uit de polis of een bijbehorend clausuleblad blijkt dat de partijen hebben beoogd de premie voor de overlijdensuitkering ten laste te laten komen van een andere persoon dan de verzekerde. Partijen zijn wel overeengekomen dat die andere persoon de premie van de overlijdensuitkering zal betalen en hebben zo ook gehandeld. De verschuldigheid van de premie door die persoon was echter niet goed geregeld.

Voor deze situatie keur ik goed dat de overeenkomst van levensverzekering op het punt van de verschuldigheid geacht wordt vanaf het moment van aangaan van de oorspronkelijke overeenkomst juist te zijn geredigeerd. De overeenkomst moet vóór 1 juli 2000 zodanig zijn gewijzigd dat de verschuldigheid

van de premie voor alle premieplichtigen blijkt uit de polis of een bij de polis behorend clausuleblad.

6.3. Premiesplitsing was niet goed geregeld

De partijen bij een overeenkomst van levensverzekering zijn blijkens de polis of een bijbehorend clausuleblad een onjuiste premiesplitsing overeengekomen.

Goedkeuring

Ik keur met toepassing van artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (de hardheidsclausule) goed dat, bij aanpassing vóór 1 juli 2000 naar een juiste premiesplitsing, de premiesplitsing voor de overeenkomst van levensverzekering wordt geacht vanaf het moment van aangaan van de oorspronkelijke overeenkomst juist te zijn geredigeerd.

6.4. Premieverschuldigheid en premiesplitsing waren niet goed geregeld

Als voor een overeenkomst van levensverzekering zowel de premieverschuldigheid als de premiesplitsing niet goed was geregeld gelden beide goedkeuringen.

6.5. Aanpassing ná 1 juli 2000

Bij aanpassing ná 1 juli 2000 geldt de overgangsregeling van onderdeel 6.1 niet. Hierop gelden de volgende uitzonderingen:

– Lopende winstdelende verzekeringen die vóór 1 juli 2000 zijn afgesloten. Als de premie voor de hoofdverzekeringvorm correct is gesplitst, met uitzondering van de winstdeling, geldt het volgende. Aanpassing hoeft pas plaats te vinden op het moment dat de verzekering een wijziging (mutatie) ondergaat.
– Lopende spaarhypothekverzekeringen die vóór 1 juli 2000 zijn afgesloten. Aanpassing hoeft pas plaats te vinden bij de eerste renteherziening of andere mutatie.

Indien een hierbedoelde winstdelende- of spaarhypothekverzekering door overlijden van de verzekerde tot uitkering komt vóórdat een renteherziening mogelijk was of andere mutatie heeft plaatsgevonden zal voor de heffing van successierecht gehandeld worden alsof de verzekering was aangepast aan de eisen voor premiesplitsing.

6.6. Geen premiesplitsing/ontoereikend huwelijksgoederenregime of samenlevingscontract

Als tot 1 juli 2000 geen premiesplitsing was overeengekomen en men alsnog een premiesplitsing wenst overeen te komen, geldt geen overgangsregeling. Ook voor situaties waarin het huwelijksgoederenregime of het samenlevingscontract 'de constructie niet kan dragen' geldt er geen overgangsregeling. Bij

aanpassing van het huwelijksgoederenregime of samenlevingscontract gelden de algemene uitgangspunten voor de beoordeling of iets onttrokken is aan het vermogen van de overledene.

$$\begin{array}{r} 305 \\ \text{---} \\ 470 \end{array} \times \text{€ } 730 = \text{€ } 474$$

7. Cijfermatige uitwerking premiesplitsing

Bij de uitwerking van de voorbeelden geldt het volgende. De te splitsen premie is de premie die door de verzekeraar in rekening wordt gebracht. Dit is dus een premie inclusief kosten- en winstopleg, ook wel aangeduid als bruto premie. De splitsing van de premie geschiedt aan de hand van zuiver actuariële premiebestanddelen. Het betreft hier dus premies exclusief opslagen.

Voorbeeld 1

Gegevens van een overlijdensverzekering op twee levens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	man 30 jaar
Verzekerde 2	vrouw 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Premie (bruto)	€ 730 per jaar

Voor het vaststellen van een premiesplitsing zijn van belang de zuiver actuariële premiebestanddelen voor:

a. Een afzonderlijke gelijkblijvende overlijdensverzekering op het leven van de man. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet. De verzekering komt alleen tot uitkering indien de man vóór de vrouw overlijdt.

Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	man 30 jaar
Verzekerde 2	vrouw 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 305 per jaar

b. Een afzonderlijke gelijkblijvende overlijdensverzekering op het leven van de vrouw. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet. De verzekering komt alleen tot uitkering indien de vrouw vóór de man overlijdt.

Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	vrouw 30 jaar
Verzekerde 2	man 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 165 per jaar

Het gedeelte van de premie voor de overlijdensverzekering op twee levens voor de uitkering bij overlijden van de man bedraagt:

Het gedeelte van de premie voor de overlijdensverzekering op twee levens voor de uitkering bij overlijden van de vrouw bedraagt:

$$\begin{array}{r} 165 \\ \text{---} \\ 470 \end{array} \times \text{€ } 730 = \text{€ } 256$$

Voorbeeld 2

Gegevens van een gemengde verzekering op één leven:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde	man 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Premie (bruto)	€ 2.150 per jaar

Voor het vaststellen van een premiesplitsing zijn van belang de zuiver actuariële premiebestanddelen voor:

a. Een afzonderlijke gelijkblijvende overlijdensverzekering op het leven van de man. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet. De premie is verschuldigd zolang de verzekerde in leven is. Na overlijden van de premieplichtige gaat de premieplicht over op zijn erfgenamen. Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde	man 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 310 per jaar

b. Een afzonderlijke kapitaalverzekering die op de einddatum tot uitkering komt bij in leven zijn van de man. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet.

Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde	man 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 1.540 per jaar

Het gedeelte van de premie voor de gemengde verzekering op één leven dat betrekking heeft op de uitkering bij overlijden van de man bedraagt:

$$\begin{array}{r} 310 \\ \text{---} \\ 1.850 \end{array} \times \text{€ } 2.150 = \text{€ } 360$$

Voorbeeld 3

Gegevens van een gemengde verzekering op twee levens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	man 30 jaar
Verzekerde 2	vrouw 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Premie (bruto)	€ 2.260 per jaar

Voor het vaststellen van een premiesplitsing zijn van belang de zuiver actuariële premiebestanddelen voor:

a. Een afzonderlijke gelijkblijvende overlijdensverzekering op het leven van de man. De verzekering komt alleen tot uitkering indien de man vóór de vrouw overlijdt. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet.

Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	man 30 jaar
Verzekerde 2	vrouw 30 jaar

Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 305 per jaar

b. Een afzonderlijke gelijkblijvende overlijdensverzekering op het leven van de vrouw. De verzekering komt alleen tot uitkering indien de vrouw vóór de man overlijdt. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet.

Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	vrouw 30 jaar
Verzekerde 2	man 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 165 per jaar

c. Een afzonderlijke kapitaalverzekering die op de einddatum tot uitkering komt bij in leven zijn van beide verzekerden. Het kapitaal en de looptijd veranderen niet.

Gegevens:

Verzekerd kapitaal	€ 100.000
Verzekerde 1	man 30 jaar

Verzekerde 2	vrouw 30 jaar
Looptijd	30 jaar
Actuariële premie	€ 1.460 per jaar

Het gedeelte van de premie voor de gemengde verzekering op twee levens voor de uitkering bij overlijden van de man bedraagt:

$$\frac{350}{1.930} \times € 2.260 = € 357$$

Het gedeelte van de premie voor de gemengde verzekering op twee levens voor de uitkering bij overlijden van de vrouw bedraagt:

$$\frac{165}{1.930} \times € 2.260 = € 193$$

Voorbeeld 4

Als voorbeeld 2 (gemengde verzekering op één leven), maar na 15 jaar wordt het kapitaal met € 100.000 verhoogd. Voor het vaststellen van een premiesplitsing zijn de volgende gegevens van belang:

Verzekerd kapitaal	oorspronkelijk	verhoging	na verhoging
	100.000	100.000	200.000
– Premie (bruto)	2.150	5.700	7.850
– Actuariële premie voor de overlijdenscomponent	310	650	960
– Actuariële premie voor de levenscomponent	1.540	4.450	5.990
– Totale actuariële premie	1.850	5.100	6.950

Het gedeelte van de premie voor de gemengde verzekering dat na de verhoging van het kapitaal betrekking heeft op de uitkering bij overlijden van de man bedraagt:

$$\frac{960}{6.950} \times € 7.850 = € 1.085$$

8. Premies van levensverzekering worden niet aangemerkt als kosten van de huishouding

Voor de beantwoording van de vraag of er iets is onttrokken aan het vermogen van de overledene kan van belang zijn of premies van levensverzekeringen moeten worden aangemerkt als kosten van de huishouding, als bedoeld in artikel 1:84 BW.

Volgens jurisprudentie en literatuur kan de vraag of premies van levensverzekeringen kosten van de huishouding zijn niet eenduidig met ja of nee beantwoord worden. Wel wordt algemeen aangenomen dat wanneer de verzekering is gesloten in het kader van oudedags- of nabestaandenvoorziening de premies kosten van de huishouding zijn,

terwijl premies voor verzekeringen die als belegging zijn gesloten niet als kosten van de huishouding worden aangemerkt. Waar de scheidslijn ligt tussen oudedags- en nabestaandenvoorziening enerzijds en belegging anderzijds is moeilijk te bepalen, mede omdat een en ander tevens aan de hand van de omstandigheden van het geval beoordeeld zal moeten worden.

Het feit dat niet voldoende uitgekristalliseerd is wanneer premies kosten van de huishouding zijn, leidt tot onzekerheid. Daarnaast acht ik het verschil in resultaat dat voor de heffing van successierecht kan optreden al naar gelang premies al dan niet worden aangemerkt als kosten van de huishouding niet redelijk.

Goedkeuring

Ik keur met toepassing van artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelasting (de hardheidsclausule) goed dat premies van levensverzekeringen voor de toepassing van de SW niet worden aangemerkt als kosten van de huishouding als bedoeld in artikel 1:84 BW.

Deze goedkeuring geldt niet als echtgenoten of samenwoners uitdrukkelijk zijn overeengekomen dat de premies

van levensverzekeringen wel worden aangemerkt als kosten van de huishouding als bedoeld in artikel 1:84 BW. Voor geregistreerde partners geldt hetzelfde als voor gehuwden.

Voor alle duidelijkheid merk ik nog het volgende op. De vraag of premies als kosten van de huishouding moeten worden aangemerkt staat los van de vraag of premies gemeenschapsschulden zijn op grond van de huwelijksvoorwaarden of het samenlevingscontract. De situatie kan zich voordoen dat premies, ondanks het feit dat zij (al dan niet op basis van de goedkeuring) niet als kosten van de huishouding worden beschouwd, op grond van het huwelijks-goederenregime of het samenlevingscontract toch gemeenschapsschulden vormen.

9. Premieaftrek

Vanaf 1 januari 1985 geldt voor de verkrijging van het recht op vrijgestelde pensioen-, lijfrente- of periodieke uitkeringen het volgende. Voor zover verkregen rechten zijn vrijgesteld geldt geen premieaftrek. Voor gehuwden en samenwoners wordt de helft van de waarde van de rechten in mindering gebracht op de algemene vrijstelling

(artikel 32, derde lid, van de SW). Voor zover de rechten niet zijn vrijgesteld geldt nog steeds de hoofdregel dat de premieaftrek wordt verleend die door de rechthebbende werkelijk is opgeofferd. Renteverlies blijft daarbij buiten aanmerking (artikel 23, eerste lid, ten eerste, van de SW).

9.1. Fictieve premieaftrek

Er is niet altijd een direct aanwijsbaar bedrag opgeofferd voor de verkrijging van een verzekeringsuitkering. In dat geval moet worden uitgegaan van het bedrag van de geschatte premies dat zou zijn betaald als de verkregen verzekeringsuitkering bij een verzekeringsmaatschappij zou zijn verzekerd (fictieve premieaftrek).

9.2. Ideaalpolis

Als de verzekeringspolis voorziet in meer dan één dekking, zoals bij een ideaalpolis, geldt het volgende. Uit praktische overwegingen ontmoet het geen bezwaar steeds de helft van alle premies voor de overlijdensuitkering die uit een gemeenschap zijn betaald, aan te merken als opgeofferd bedrag.

Voorbeeld

Een weduwe die in algemene gemeenschap was gehuwd, verkrijgt door het overlijden van haar man het volgende. Zij krijgt een jaarlijkse uitkering tot een bepaalde datum. Daarnaast krijgt zij een bedrag ineens, als zij op die datum nog in leven is. De verkrijging is in dit voorbeeld niet vrijgesteld. Als opgeofferd bedrag geldt de helft van het gehele bedrag, dat voor deze verzekering aan premies tijdens de huwelijksgemeenschap is betaald. Uiteraard kan dan bij de latere verkrijging van de kapitaaluitkeringen door de weduwe geen premieaftrek meer worden toegepast.

9.3. Opgeofferd bedrag bij lijfrenten tot het overlijden van de langstlevende

De Hoge Raad heeft op 19 oktober 1966 en 1 november 1967 (BVB 1967/4 en BNB 1968/6) beslist dat de verkrijging door belanghebbende van een jaarlijkse rente op zijn leven belast werd met toepassing van artikel 13 van de SW. Het echtpaar was gehuwd in algemene gemeenschap van goederen. De echtgenote overleed. De lijfrente was bedongen op het leven van belanghebbende en zijn echtgenote (de overledene). De lijfrentepolis hield in betaling aan de man of na zijn overlijden aan de vrouw. De lijfrentepolis wordt op grond van de arresten als volgt gesplitst:

a. een premiebedrag voor de direct ingaande halve lijfrente op het leven van belanghebbende;

b. idem op het leven van de overledene;
c. een premiebedrag voor een overlevingsrente op het leven van belanghebbende, ingaande bij eerder overlijden van zijn echtgenote, en
d. een premiebedrag voor een overlevingsrente op het leven van de echtgenote, ingaande bij eerder overlijden van belanghebbende.

De vermindering op grond van artikel 23 van de SW bestaat uit de helft van het onder c bedoelde bedrag.

Goedkeuring

Als beginsel geldt dat het werkelijk door levensverzekering genoten voordeel belast is. Ik keur daarom met toepassing van artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (de hardheidsclausule) voor het berekenen van de vermindering op grond van artikel 23 van de SW voor de hiervoor bedoelde gevallen het volgende goed. De vermindering bedraagt naast de helft van het onder c bedoelde bedrag ook de helft van het onder d bedoelde bedrag.

10. Derdenbeding bij erfpacht

Een voorbeeld van een uitkering krachtens derdenbeding is een vergoeding voor het opstal die door de landeigenaar wordt betaald bij het einde van een van pacht afhankelijk recht van opstal. Als de pacht na het overlijden van de erflater niet wordt voortgezet, is de bedongen uitkering belast voor het successierecht. Als de landeigenaar (nog) geen vergoeding is verschuldigd omdat de pacht wel wordt voortgezet door een erfgenaam van de erflater, is er op dat moment geen sprake van een belastbare uitkering krachtens derdenbeding. Bij latere beëindiging van het pachtrecht geldt het volgende. Een vergoeding van de waarde van het opstal wordt op dat moment aangemerkt als nadere verkrijging uit de nalatenschap van erflater. De vergoeding wordt belast bij degene die de vergoeding ontvangt. Dat zal meestal de voortzetter zijn. Ook kan het voorkomen dat de voortzetter verplicht is de vergoeding door te betalen (aan erfgenamen) op grond van bijvoorbeeld een testamentaire bepaling, een overeenkomst tussen de erfgenamen of een rechterlijke beslissing. In dat geval wordt het doorbetaalde bedrag bij de uiteindelijke ontvanger in aanmerking genomen als nadere verkrijging uit de nalatenschap van erflater.

11. Heffing van successierecht en inkomstenbelasting bij ongevalsuitkeringen ineens

Uitkeringen ineens wegens overlijden van de werknemer door een ongeval kunnen zowel zijn belast voor de heffing van de loon- of inkomstenbelasting als voor de heffing van successierecht,

Goedkeuring

Ik keur met toepassing van artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (de hardheidsclausule) goed dat een uitkering ineens wegens overlijden van de werknemer door een ongeval is vrijgesteld voor de heffing van successierecht, voorzover over die uitkering loon- of inkomstenbelasting wordt geheven.

12. Aanwending verzekeringsuitkering bij beneficiaire aanvaarding

Een erfgenaam die een nalatenschap met een negatief saldo beneficiair heeft aanvaard, kan toch schulden van de nalatenschap voldoen. Als hij door dat overlijden een belaste verzekeringsuitkering heeft ontvangen, is er wettelijk geen saldering met zijn negatieve erfrechtelijke verkrijging. Hij wordt voor de volledige uitkering belast.

Goedkeuring

Ik keur met toepassing van artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (de hardheidsclausule) goed dat een tegemoetkoming wordt verleend voorzover een erfgenaam een verzekeringsuitkering aanwendt bij een beneficiaire aanvaarding voor de betaling van schulden van de nalatenschap, die niet uit het actief konden worden voldaan. Voor de tegemoetkoming geldt de voorwaarde dat de erfgenaam aantoonbaar dat hij de verzekeringsuitkering daarvoor heeft aangewend. In dat geval wordt het successierecht kwijtgescholden dat door de erfgenaam naar het marginale tarief is verschuldigd over de uitkering voorzover die is aangewend voor de betaling van de schulden.

13. Ingetrokken besluiten

De volgende besluiten zijn vervallen met ingang van de datum van de inwerkingtreding van dit besluit.

- besluit van 20 december 2000, nr. CPP2000/3073M;
- besluit van 13 mei 2003, nr. CPP2003/1096M;
- besluit van 13 februari 2007, nr. CPP2007/130M.

14. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de tweede dag na de dagtekening van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst.

Dit besluit zal in de Staatscourant worden geplaatst.

Den Haag, 18 juli 2008.

De Staatssecretaris van Financiën,
namens deze:
de directeur-generaal Belastingdienst,
J. Thumissen.